

Студент 4 курсу

факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

## ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

*Анотація. Розглянуто теоретичні основи оподаткування доходів фізичних осіб згідно з Податковим кодексом України. Визначено порядок заповнення і подання фізичними особами декларації про майновий стан і доходи за результатами звітного року до Міністерства доходів і зборів України.*

*Аннотация. Рассмотрены теоретические основы налогообложения доходов физических лиц в соответствии с Налоговым кодексом Украины. Определен порядок заполнения и представления физическими лицами декларации об имущественном состоянии и доходах по результатам отчетного года в Министерство доходов и сборов Украины.*

*Annotation. The theoretical foundations of personal income tax under the Tax Code of Ukraine were studied. The order completion and submission of property and income declarations by individuals on the results of the report year to the Ministry of income and charges Ukraine was developed.*

*Ключові слова: податок, фізичні особи, декларація, міністерство, соціальна пільга.*

Серед податків, сплачуваних фізичними особами, податок на доходи фізичних осіб знаходиться на другому місці за сумами надходжень до бюджету. Він є загальнодержавним, установлюється Верховною Радою України та є обов'язковим на всій території країни. Отже, будь-яке реформування у сфері законодавства, що регулює прибуткове оподаткування громадян, має особливе значення. Актуальність правильного декларування доходів громадян, підвищення їх самосвідомості та ставлення до цього процесу податкових органів зростає. В умовах загального підвищення податкової культури, цілеспрямованості роботи податкових органів розуміння зі сторони платників податків сутності проблеми та добровільної сплати податків зі сторони громадянина набуває широкого масштабу.

Питання оподаткування доходів фізичних осіб досліджували такі вчені-економісти, як: Ловінська Л. Г., М. Кучерявенко, Опарін В. М., Соколовська А. М. [1 – 3].

Метою дослідження є аналіз сутності оподаткування доходів фізичних осіб, впливу змін, зумовлених упровадженням норм Податкового кодексу України щодо ведення обліку доходів фізичних осіб та розрахунку з бюджетом; визначення порядку заповнення і подання фізичними особами декларації про майновий стан і доходи за результатами звітного року.

Згідно з податковим кодексом України (далі ПКУ) встановлені такі норми відносно податку на доходи фізичних осіб (далі ПДФО):

Диференціація ставки податку. Часткове застосування прогресивної шкали ставок оподаткування 15 і 17 %. Стосується тих платників, чий прибуток перевищить десятикратний розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законом за станом на 1 січня звітного податкового року, але тільки в частині його перевищення зазначеної суми. За ПКУ виграти як у державну, так і в недержавну лотерею будуть оподатковуватимуться за ставкою 15 %, а з суми перевищення – за ставкою 17 %.

Податкова соціальна пільга (далі ПСП). Загальна ПСП визначається в розмірі, рівному 100 % від розміру прожиткового мінімуму (з розрахунку на місяць), встановленої законом на 1 січня звітного податкового року; скасовано ПСП у розмірі 200 % загальної ПСП для осіб, які мають

трьох і більше дітей. Буде застосовуватися ПСП у розмірі 100 % від загальної ПСП особам, які мають двох і більше дітей віком до 18 років з розрахунку на кожную дитину; вдови і вдівці тепер можуть отримувати підвищену ПСП (150 % від загальної ПСП) тільки при наявності дитини віком до 18 років: (ПСП надається з розрахунку на кожную дитину); одночасно отримувати дві ПСП (загальну і на дитину) після 01.01.2011 р. можна буде тільки в одному випадку: якщо працівник має двох і більше дітей віком до 18 років, один з яких – інвалід. В інших випадках платник податків обирає одну ПСП; учасники бойових дій на території інших країн у період після Другої світової війни.

Податкова знижка. До податкової знижки включаються фактично здійснені протягом звітного податкового року платником податку витрати, підтвержені відповідними платіжними та розрахунковими документами, зокрема квитанціями, фіскальними або товарними чеками, прибутковими касовими ордерами, копіями договорів, що ідентифікують продавця товарів (робіт, послуг) і їх покупця (отримувача). У зазначених документах обов'язково повинно бути відображено вартість таких товарів (робіт, послуг) і строк їх продажу (виконання, надання);

-----  
© Курило А. В., 2014

Неоподатковувані доходи. Перелік доходів, що не включаються до загального місячного (річного) оподаткованого доходу. Згідно з ПК України, в оподатковуваний дохід не включаються також: сума державної підтримки на будівництво або придбання доступного житла; суми коштів, наданих Всеукраїнськими громадськими організаціями інвалідів та їх спілками платникам податків – учасникам конгресів, симпозіумів, зборів, конференцій, пленумів,

з'їздів, фестивалів, виставок, концертів, реабілітаційних заходів, фізкультурно-спортивних заходів та конкурсів, що проводяться такими організаціями.

Іноземні доходи. Якщо джерело виплат будь-яких оподатковуваних доходів є іноземним, то сума такого доходу включається до складу загального річного оподаткованого доходу платника податку – їх отримувача, який зобов'язаний за результатами звітного року подати річну декларацію про доходи. Іноземні доходи оподатковуються за ставкою 15 %.

Нерухомість. Податковим кодексом України скасовано залежність від площі об'єкта нерухомості з метою неоподаткування доходу але з урахуванням натурального коефіцієнта, отриманого при продажу об'єкта нерухомості не частіше одного разу протягом податкового року. При укладенні договору купівлі-продажу нерухомості між фізичними особами функції податкового агента виконує нотаріус. Якщо покупцем є юридична особа або приватний підприємець, то покупець нерухомості виконує всі функції з нарахування, утримання та перерахування до бюджету ПДФО.

Оренда нерухомості. Порядок оподаткування доходів фізичних осіб від надання нерухомості в оренду здійснюється відповідно до п. 170.1 ст. 170 ПКУ, згідно з яким податковим агентом платника податку – орендодавця – при нарахуванні доходу від надання в оренду нерухомого майна (житла, будівель, споруд та землі) є орендар. При цьому об'єкт оподаткування визначається на основі розміру орендної плати, зазначеної в договорі оренди, але не меншій за мінімальну суму орендного платежу за повний чи неповний місяць оренди. Доходи оподатковуються при їх виплаті за їх рахунок за ставкою оподаткування 15 %.

Рухоме майно. При продажу рухомого майна не частіше одного разу протягом звітного податкового року за умови сплати суми державного мита до бюджету або суми оплати нотаріусу за нотаріальне засвідчення відповідного договору: легкового автомобіля, мотоцикла, моторолера – застосовується ставка 0 %; моторного (парусного) човна – застосовується ставка 5 %. У всіх інших випадках, у тому числі при продажу перерахованих об'єктів більше одного разу протягом звітного періоду, застосовується ставка 5 %. Обмін об'єкта рухомого майна на інший оподатковується за ставкою 5 %. ПКУ передбачено, що по всіх об'єктах рухомого майна база оподаткування визначається з урахуванням ціни, зазначеної в договорі купівлі-продажу, але не нижчої за оцінку вартість такого об'єкта.

Дивіденди. Згідно з ПКУ, податковим агентом платника податку при нарахуванні (виплаті) на його користь дивідендів є емітент корпоративних прав або, за його дорученням, інша особа, яка здійснює таке нарахування (виплату). Дивіденди, нараховані емітентом корпоративних прав – юридичною особою – резидентом, остаточно оподатковуються при їх виплаті за їх рахунок за ставкою 5 %. У разі нарахування на користь фізичної особи (у тому числі нерезидента) з акцій або інших корпоративних прав, які мають статус привілейованих або інший статус, що передбачає виплату фіксованого розміру дивідендів чи суми, яка більша за суму виплат, розрахованих на будь-яку іншу акцію (корпоративне право), емітовану таким платником податків, з таких доходів буде сплачуватися ПДФО за ставками 15 і 17 %.

Роялті. Закон про податок з доходів фізичних осіб передбачав норму, що резиденти могли нараховувати роялті лише у зв'язку з використанням платником податку права на інтелектуальну (промислову) власність, зареєстровану відповідно до законодавства. Податковий кодекс України скасував дане обмеження. За правилами, встановленими ПКУ, тепер усі роялті обкладаються ПДФО. Ставка для роялті передбачена в розмірі 5 %.

Благодійна допомога. Згідно з положеннями ПКУ, не підлягає включенню до оподаткованого доходу сума нецільової благодійної допомоги, у тому числі матеріальної, яка надається юридичними або фізичними особами на користь платника податку протягом звітного податкового року сукупно у розмірі, що не перевищує суми граничного рівня. Але якщо фізична особа отримала протягом року нецільову благодійну допомогу в сумі більшій, ніж неоподатковуваний мінімум, то за підсумками року вона зобов'язана подати Декларацію про доходи і самостійно сплатити податок

із суми перевищення. ПКУ скасовано звільнення від оподаткування цільової благодійної допомоги платнику, який виховує трьох і більше дітей. Однак така допомога у вигляді плати за навчання або за надання додаткових послуг з навчання інваліда, дитини-інваліда або дитини, у якої хоча б один з батьків – інвалід, дитини-сироти, напівсироти, дитини з багатодітної або малозабезпеченої сім'ї, дитини, батьки якої позбавлені батьківських прав, не підлягає оподаткуванню згідно з ПКУ.

Подарунки. Згідно з ПКУ, в оподатковуваний дохід не включається вартість подарунка, якщо вона не перевищує 50 % однієї мінімальної заробітної плати (у розрахунку на місяць), встановленої на 1 січня звітного податкового року. Ця пільга не стосується грошових виплат.

Невід'ємною частиною в оподаткуванні доходів фізичних осіб є їх декларування. Щороку після закінчення календарного року в передбачених законодавством випадках пересічні громадяни подають декларацію про доходи, отримані за минулий рік. Для одних фізичних осіб – це справа добровільна, для інших – обов'язок. З поглибленням науково-технічного прогресу та розвитком сучасних телекомунікаційних та інформаційних технологій безпосередня подача громадянами декларацій до податкових інспекцій потребує більших затрат коштів і часу, ніж аналогічний процес із використанням сучасних технічних досягнень. Ідеться, насамперед, про теоретичну і практичну можливість подання фізичними особами декларацій про свій майновий стан та доходи за попередній звітний рік з використанням засобів всесвітньої комп'ютерної мережі Інтернет. Донедавна зазначений спосіб подання податкових декларацій здавався фантастичним та неможливим з правової точки зору, але з ухваленням Верховною Радою України Законів "Про електронні документи та електронний документообіг" [4] було фактично сформовано організаційно-правові засади електронного документообігу, визначено правовий статус електронного цифрового підпису та нормативно врегульовано відносини, що виникають під час його використання.

Очевидним є те, що податок з доходів фізичних осіб в Україні не виконує своїх основних функцій, оскільки перше місце у формуванні доходної частини бюджету в нашій країні займає податок на прибуток [5].

Реалізація електронного подання податкових декларацій дасть змогу зменшити собівартість процесу адміністрування податків, бо передбачає уніфікацію та комп'ютеризацію процесу зчитування та перевірки податковими органами даних, що зазначені в податкових деклараціях, зменшення штату працівників податкових органів, що допомагають громадянам під час заповнення та подання податкових декларацій, створення архіву податкових декларацій в електронній формі тощо.

Електронна податкова звітність є пріоритетним напрямом у розвитку стосунків між Міністерством доходів і зборів України та платниками податків, оскільки дозволяє зменшити часові витрати платника податків на подання податкової звітності – зменшити безпосереднє спілкування платників податків з працівниками МДЗУ (як наслідок, – зменшення проявів корупції); підвищити дисципліну та своєчасність подання звітності платниками податків.

*Наук. керівн. Волошан І. Г.*

-----

**Література:** 1. Ловінська Л. Г. Бухгалтерський облік : навч.-метод. посібн. для самост. вивч. дисц. / Л. Г. Ловінська, Л. В. Жилкіна, О. М. Голенко. – К. : КНЕУ, 2002. – 370 с. 2. Опарін В. М. Бюджетна система : навч.-метод. посібн. / В. М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2002. 3. Соколовська А. М. Податкова система держави. Теоретичні і практичні становлення / А. М. Соколовська. – К. : Знання-Прес, 2004. – 454 с. 4. Податкові системи країн світу та України. Облік і звітність : навч.-метод. посібн. / під заг. ред. Н. М. Ткаченко. – К. : Алеута, 2004. – 554 с. 5. Податковий кодекс України від 6 грудня 2012 року № 5519-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.elzvit.org.ua>.